

Megemlékezés a Bethlen Otthon alapításáról és hivatásáról

1951

A 30 éves jubileumi ünnepen Ligonier, Pa., szeptember 3-án elmondotta és irta: **KIRÁLY IMRE**

A Bethlen Otthon ez esztendőben július 4-én, hazánk függetlenségének ünnepén, érte el 30 éves fennállásának évfordulóját.

Az amerikai magyar reformátusságnak ez az intézménye az egész amerikai magyarság sorai között felekezeti jellegre tekintet nélkül árván, vagy elhagyottan maradt gyermekekből sokakat fogadott be és nevelt 30 esztendőn át ember-sorba. Gyámoltás nélkül maradt amerikai magyar öregek 20 esztendő óta ebben az otthonban ülnek napról-napra terített asztal mellé és évről-évre emelkedik azoknak a száma, kik itt szeretnének nyugalmas otthont találni.

A Bethlen Otthon a könyörülő szeretet jegyében eddig teljesített munkásságával egyik s talán egyedüli első példátadó intézménye az amerikai magyarságnak, hogy a maga inségbe jutottjairól hogyan gondoskodhatik? Ez az "Otthon" megérdemli nemcsak a multjéért egy napra szóló ünneplést, de azt is, hogy az amerikai magyarság minden rétege évről-évre adományaival támogassa, hogy még több arra érdemes amerikai magyar árvának öregnek felvehesse a gondviselését.

Emlékezés a multakra

Hogy az ünneplésünk szívünkben is átértzett, méltó legyen ennek a szeretet intézménynek a multjához, néhány

percre felejtjük el a jelent, futólag elevenítsük fel az amerikai magyarság életéből azt a multat, mikor az amerikai magyarok csak a visszavándorlásra gondoltak minden nap. Emlékezzünk meg azokról az időről, mikor az amerikai magyarságot csak "amerikás magyarok"-nak nevezték otthon és itthon is.

Az 1890—1900-as években, ha a munkakeresés útján két magyar itt találkozott, néhai Dr. Pólya László amerikai magyar költőnk nékem mondott szavait idézve, így köszöntötték egymást: "Mit busulsz kenyeres, mikor semmid sincsen?"

Ha fekvő vagyona nem is volt abban az időben itt az amerikai magyaroknak, de a munkafrontján elesetteknek semmi nélkül maradt özvegyei, árvái már számosan voltak. Ez készítette arra az amerikai magyar reformátusság vezetőit, hogy abban a tájban alakult nagy egyletek között 1896 július 5-én Trenton, N. J.-ben kimondották az Amerikai Magyar Református Egyesület megalakítását, hogy a tagjai sorába tartozóknak elhunytá után legalább annyi segínyt juttassanak, hogy máról holnapra az özvegy ne jusson az árváival az országotra koldus sorsra. Annyira sürgősnek tartották az Egyesületünk működésének megkezdését, hogy alig félév eltelté után 1897 februárjában Clevelandban, Ohio, konvenciót hívtak össze és 320 taggal, \$275.15 alaptőkével megkezdtek a kenyérkereső nélkül maradt özvegyek segélyezését.

Érdemes ezzel kapcsolatosan annyit jól megjegyezni, hogy ez évben július 5-én mult 55 esztendeje annak, hogy megalakult a Református Egyesület és abból a 320 taglétszámából ma 30,159 tagot számlálva növekedett és a 272.15 dollár alaptőke 4,820,000 dolláron felüli összegre gyarapodott.

A Bethlen Otthon

Ebből az Egyesületünkben nőtt ki a Bethlen Otthon. 1906-ban Trentonban, N. J. ünnepelte a 10 éves fennállását az Egyesületünk. Itt egyhangúlag hozott határozatban mondták ki az árvaház alapítását azért hogy ha már az özvegyekről gondoskodtak, gondoskodjanak az árvákról is. Ehez a határozathoz kikötötték: csak akkor nyissák meg az árvaházat, mikor \$10,000 erre a célra összegyűl. Azonnal megszervezték a gyűjtést és 15 éven át tartott ennek az összegnek összehozása, de ezt is úgy érték el, hogy 1917-től kezdve az Egyesületünk tagjai havi 5 centet fizettek s így 1921 januárjában meg volt a \$10,000 az alapon. Hogy erre a célra ilyen hosszú ideig tartott a gyűjtés, annak egyedüli oka az volt, hogy az első világháború befejezésével bekövetkezett Magyarország feldarabolása után jutott az amerikai magyarság csaknem teljes számban arra a meggyőződésre, hogy nem érdemes visszamenni az óhazába, itt telepedik le, mert már a gyermekei is nemcsak itt születtek de ide is nőttek, ez az ő szülőföldjük.

Ez a meggyőződés épen 1921-ben érlelődött ki a szívekben és ebben az esztendőben a tizezer dolláros alappal és az Egyesületünk segítségével megvették itt Ligonier, Pa. szélén ezt a 35 szobás házat és július 4-én megnyitotta ajtóit az árvák, elhagyott amerikai magyar gyermekek befogadására az Amerikai Magyar Református Egyesület Árvaháza. Hogy legyen kenyérnek való és tej bőven, pár évre rá megvásárolták a 98 holdat kitevő tözsomszédban levő birtokot.

Már akkor előre vetette árnyékát az a gond, hogy nemcsak a nemcsak az árváknak számára szükséges az otthon, hanem a munkából kiöregedett, gondviselő nélkül maradt öregeknek is. Be is következett egy évtized leformása után

1931-ben, hogy kezdetlegesen berendezkedve az árvaházi farm lakóházaiban rövid idő leforgása alatt 20 öreg testvérnek az ellátásáról gondoskodott a Bethlen Otthon.

1921-től 1941-ig az árvaház növendékei naponta a tanyai iskolába oda-vissza 5 mérföldet gyalogoltak tavasz-nyáron, sárban, esőben és télen havazásban, csipős szélben, de a hűléstől, ritkán előforduló gyermekbetegségektől eltekintve, jó gondviselés és Isten csodálatos intézkedése, hogy az árvaház növendékei között halálestet nem volt.

1931-től 1941-ig az öregek nem a modern idők követelményeinek kényelmeivel felszerelt otthonban éltek a farm házaiban, de jó táplálkozásban volt részük. 1938-ban tervbe vették, 1941-ben sikerült megvalósítani, hogy a gyermekotthon áthelyeződött Ligonierbe és az árvaházi épület megfelelő átalakítással lett az öregek otthona.

Az 1906-ban kimondott határozatból így valósult meg, így fejlődött ki teljes szeretetintézmény.

Igy lett az árvaházból két évtized leforgása alatt kettős otthon s elnevezték a szegénysorsu árva fiuból Erdély fejelmévé, az üldözött amgyar nép védelmezőjévé lett bibliai emberről: Bethlen Gáborról Bethlen Otthonnak.

Ma, 1951-ben a Gyermekek Otthonban 40 gyermek, az Öregek Otthonában 40 öreg számára van hely s az be is van töltve.

Ha az új épületek berendeződnek, 20 gyermekkel és 20 öreggel többnek lesz hely a Bethlen Otthonban.

1921 óta 1164 gyermek talált itt meleg szívvvel való gondviselésre és 1 évtől 20 évig tartó nevelést, több közülük collegeot végzett a Bethlen Otthon költségén s az intézett neveltjei között voltak olyanok is, kik itt esküdtek a templomban hűséget egymásnak.

A gyermekek között voltak református, luteránus, római katolikus, görög katolikus, zsidó vallásuak és az öregek otthonába eddig felvett 85 öreg között is azonos volt a felekezeti megoszlás.

Az álmok megvalósulása

Meg vagyon írva, hogy "...a ti ifjaitok látásokat látnak és a ti véneitek álmokat álmodnak."

A Bethlen Otthonnak a megalapításában, megvalósításában, kettős otthonná fejlesztésében ez a próféta jóslat teljesedett be itt is az amerikai magyarság soraiból három kimagasló vezérferfiu földi életében: névszerint néhai Dr. Kalassay Sándor ref. lelkész, néhai Molnár István és néhai Dr. Nánássy Lajos ref. lelkész életében.

Ennek igazolására szószerint idézek Molnár István, Egyesületünk volt titkáranak írásából, Dr. Tóth Sándor szerkesztésében 1940-ben megjelent Jubileumi Emlékkönyv 180-ik oldalról ennyit: "1906-ot irtunk, mikor Trentonban, N. J. tartotta az Egyesület az akkor még évenként megtartott konvencióját. Én voltam akkor az Egyesület elnöke és már reggel öt órakor lent voltam a templomalatti helyiségben, hogy a 8 órakor megnyitandó konvención elmondandó elnöki megnyitó beszédemet megírjam... Nem volt semmi jó gondolatom... kértem Istent, adjon valami neki tetsző gondolatot... Ment az írás gyorsan... Kértem beszédemben a konvenciót, hogyha az özvegyről már gondoskodik, gondoskodjék az árváról is. A konvenció folyamán Nt. Kalassay Sándor, akkor pittsburghi lelkész indítványozta, hogy Egyesületünk tíz éves fennállása emlékére tegyen az Egyesület 1000 dollár alapítványt a Butler, Pa.-i református árvaházban egy magyar református árva nevelésére. Nt. Nánássy Lajos, akkor Perth Amboy, N. J.-i lelkész indítványozta, hogy teremtsen az Egyesület egy Árvaházi Alapot és azt 1000 dollárral nyissa meg. Idővel majd, ha az Alap tizezer dollárra szaporodik, nyissa meg az a Magyar Református Árvaházat... Ma is hi-

szem, hogy egyenesen Istentől kaptam a gondolatot, hiszem, dacára minden gunyos mosoly-nak... Az a 750 árva gyermek a tanum, aki a Gyermekek Otthonunkból annak megnyitása óta kikerült. Talán az sem véletlen, hogy Nt. Kalassay Sándor ma az Aggmenház felügyelője, Dr. Nánássy Lajos az árvaaatya és én még mindig az Egyesület pennája vagyok..."

Ez írás megjelenésekor mind a hárman éltek a Bethlen Otthon alapításakor még látomásokat látó ifjak, de már vén emberekként álmokat álmodtak nehéz, kezdetleges, küzdelmes, régi, de szép amerikai magyar életről.

Azóta mind a hárman örökre eltávoztak innen. Övék, a néhai három férfiúé, az érdem a Bethlen Otthon megalapításában, megvalósításában, kettős otthonná fejlesztésében. 1921-től az Otthon megnyitásában, berendezésében, felszerelésében, gyermekek ruházásában az uttörő munkát tíz esztendőn keresztül az összeomlásig hajszolva magát, néhai Nt. Dr. Kalassay Sándor árvaatya végezte el.

1931-ben egészségi állapotára való tekintettel visszavonult pihenésnek szánt aggmenházi felügyelőnek s talán még nehezebb volt itt újra sok türelemmel szoktatni az intézeti életrendhez az elfáradt, elfáradt lelkületű, egymás társaságát nehezen elbíró öregek között az élete, mint azelőtt. 1942-ben, nejének elhunytá, mint ő mondta, "jobb kezének" elvesztése után nyugalomba vonult és álmodozott 1950-ben történt elhunytáig az amerikai magyar sorsról.

1931-től néhai Nt. Dr. Nánássy Lajos vette át az Otthon vezetését és fáradhatatlanul járta az amerikai magyar telepeket. Adományokat gyűjtött, hogy az öregeknek lehessen megfelelőbb otthont adni, akár építés, akár ház vétele által. 1941-ben vágya valóra vált: a Gyermekek Otthon Ligonier város legszebb környezetében, az iskola negyedben kapott elhelyezést. 1944 decemberében Dr. Nánássy Lajos, amikor már minden megvalósult, amire vágyott, kimerülten visszavonult az intézet vezetésétől, de nem sokáig álmodozhatott itt a földön ifjúkori lelkesedéssel, önzetlen szeretet jegyében bevégzett munkáiról — 1945-ben hazament az örök otthonba.

Néhai Molnár István, Egyesületünk volt titkára, az ő írásában önvallomásként megírt látomása óta, 1906-tól szívének utolsó dobbanásáig, 1944-ben bekövetkezett elhunytáig szűkebb körű családja után minden másnál előbbre helyeztetten törődött a nagy családjának (ő így emlegete) a sorsával. Minden közügyi munkáról lemondott, az amerikai magyar közéletből végleg visszavonult, de a Bethlen Otthon "mindenesé" maradt és írásban kereste meg ismerőseit, adományokat kérve a Bethlen Otthonra. Néhai Molnár István élete utolsó napjaiban is a Bethlen Otthont istápolta.

Néhai Nt. Dr. Kalassay Sándornak, néhai Molnár Istvánnak, néhai Nt. Dr. Nánássy Lajosnak, a névszerint látomást látóknak az érdeme, sok és még élő névtelen látomás látók támogatásával, hogy 30 éves fennállását a testvéri szeretetnek váravá kiépítve ünnepli a Bethlen Otthon. E néhai három férfiura emlékezve, hajtsuk meg fejünket egy pillanatra hálánk kifejezéséeként.

A jelen

1944 decemberében a Bethlen Otthon vezetését Nt. Kecskeméthy József ref. lelkész vette át. Mióta ő a Bethlen Otthon felelős igazgatója, azóta az otthonok s környezetük széplültek s ez évben új épület-szárnyak építésével nagyobdoltak meg.

Hogy a Bethlen Otthon fenn-tartásával járó költségekről tájékozódjék az amerikai magyarság, annyit megemlítek, hogy 1921 július 1-től a harminc esztendő alatt 1951 július hó 1-ig az Otthon bevétele 1,350,067 dollár és 69 cent volt. Ez összegből az eis ötíz esztendő alatt Nt. Dr. Kalassay vezetésével 403,633 dollár 1 cent, Nt. Dr. Nánássy vezetésének 13 esztendeje alatt 450,368 dol-

lár és 81 cent, Nt. Kecskeméthy igazgatásának hét esztendejében 496,065 dollár 87 cent volt a Bethlen Otthon bevétele.

Ezt az egy és egyharmad millió dollárt kitevő összeget a Bethlen Otthonnak három csoportra osztható adakozói adományozták: a Református Egyesület tagjai, az amerikai magyar reformátusokból szerveződött gyülekezetek népe és az amerikai magyarság soraiól felekezeti jellegre való tekintet nélkül a jószívű adakozók.

Mindazok, akik adakoztak a Bethlen Otthonra, teljesítették Krisztus kérését: "...jól tegyetek és adjatok... semmit érte nem várván és a ti jutalmatok sok lesz".

A Bethlen Otthon harminc éves multjából, ha csak vázlatosan ennyiben is számolunk be, ez is elég bizonyíték arra, hogy mi, első bevándorló nemzedék, már akkor igyekeztünk gondoskodni elesetté lett testvéreink sebeinek bekötözéséről és megsebitésükről, mikor még semmink sem volt.

A Bethlen Otthon falai még után is hirdetni fogják utó-lainknak, mikor itt a magyarzó elfelejtődik, a magyar nyanyelv elnémul, hogy mi, első nemzedék, építettük ezt a szeretet otthont.

Egyesületünk, Bethlen Otthonunk homlokára nem csak felírtuk, de félelem nélkül valljuk: "Ha az Isten velünk, ki-csoda ellenünk".